

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen
Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
Att.: Dennis Bøgh Kildetoft
Sendt pr. e-mail til deb@kfst.dk

11-05-2023

Dir. tlf.
+45 51154944

E-Mail
ido@fdm.dk

Ref: IDO/

Høringsvar til Konkurrence og Forbrugerstyrelsens analyse af konkurrencen på markedet for opladning af elbiler

FDM takker det fremsendte høringsmateriale og for muligheden for at afgive høringsvar.

Først og fremmest takker FDM for en grundig analyse af et marked som er ekstremt komplekst. Vi finder, at Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens analyse vil kunne blive en grundsten i en fremadrettet diskussion om et velfungerende lademarked.

FDM har indledningsvist en række bemærkninger til selve rapporten og derudover kommentarer til de enkelte anbefalinger.

Indledningsvist er det værd at nævne, at FDM har over 270.000 husstande som medlemmer, hvoraf størstedelen fortsat kører i fossile biler, dermed potentielle elbilsejere. Derudover har vi adskillige tusinde medlemmer som kører i elbil og plugin-hybrid. Derfor er FDM daglig kontakt med mange af vores medlemmer og her fylder spørgsmål og usikkerhed i forbindelse med lademarkedet en stor del af vores medlemsrådgivning. Et skift til elbil, altså en ny teknologi er ikke bare lige til. Der er mange aspekter i købsprocessen, og her er det FDM's erfaring, at forbrugerens overvejelser om opladning og lademarkedet kommer sent ind i processen. Valg af ladeløsning kommer derfor ofte på et presserende tidspunkt og uigennemskueligheden overrasker mange elbilskøbere. For det første er det værd at huske, at forbrugerne kommer fra et benzin- og dieselmarked som er moden, hvor løsninger er kendte, priserne gennemsigtige og betalingsmulighederne er nemme. Forbrugere med elbil skal derimod forholde sig til dynamiske priser, prognoser for kommende priser, nettariffer, ladeabonnementer, ad-hoc opladning, stærkt svingende energiforbrug i bilen og stor variation i ladehastigheden m.m. Og blandt de mange nye ting som forbrugerne skal forholde sig til, er ladeløsning. Og her handler det ofte om boksen, installationsomkostninger, boksens funktioner, hele lademarkedet og dens kompleksitet. Lademarkedet er fortsat umoden, priggennemsigtighed er lav, produkterne er komplekse. Komplexiteten øges af, at forbrugerne betaler el til et selskab, men får en afgiftsrefusion fra et andet selskab, også skal derudover også forholde sig til opladning på farten. Når mange markeder blandes sammen, så er det

Firskovvej 32
Postboks 500
2800 Kgs. Lyngby

Tlf. +45 70 13 30 40

CVR nr. 10 37 67 18

fdm@fdm.dk
www.fdm.dk

FDM's overbevisning, i tråd med KFSTs analyse, at mange forbrugere vælger en løsning hvor mange af ovenstående aspekter er inkluderet og gjort simpel. Derfor er FDM's oplevelse i rådgivning i tråd med KFSTs analyse, nemlig at rigtig mange vælger en løsning der ud fra et økonomisk synspunkt er forkert. Her er det blot væsentligt at holde sig for øje, at markedet for opladning er stadig umodent, og i hastig udvikling – og vi derfor i vores rådgivning møder mange forbrugere som vægter tryghed, overskuelige og bekvemlighed højt.

Anbefaling 1: Regel om reduceret elafgift skal erstatte refusionen af elafgiften

FDM er enig med Konkurrence – og Forbrugerstyrelsen om, at de høje skifteomkostninger i forbindelse med hjemmeopladning kan reduceres ved at fjerne den reguleringskøbte sammenkobling af refusion, service og ladeboks samt den reguleringsmotiverede ydelse, refusion af elafgift. Det er yderst vigtigt for konkurrencen på markedet, at forbrugerne let kan skifte udbyder, på samme måde som forbrugerne kan skifte fx mobilabonnement. I bund og grund faciliteter ladeoperatøren jo strøm fra huset til bilen gennem en ladeboks. Derfor burde et skift af udbyder være en relativ enkel sag, men den kompliceres af, at ladeoperatørerne skal have ansvar for drift og service af boksen. En ny operatør skal altså overtage serviceforpligtelsen på en ladeboks de måske ikke selv har kendskab og serviceberedskab til. Hvorvidt reglen om reduceret elafgift skal erstatte refusionen af elafgiften, er FDM dog ikke overbevist om er den eneste og bedste løsning. Det er der flere årsager til:

- Der er mange husstande med elbil, hvor ejeren af elbilen ikke er registreret på husstanden, det gælder navnlig for leasingbiler.
- En grænse på 4.000 kWh kan for små familier eller familier i nye meget energieffektive boliger være en højere grænse end fx gennemsnitlige familier som har forbrug på ca. 3.600 kWh/år
- En reduceret elafgift hvor der ikke tilknyttes forbrugsrelaterede betingelser tilskynder ikke forbrugerne til intelligent opladning, og kan faktisk hæmme elbilernes bidrag til den grønne omstilling – f.eks. muligheden for tidsmæssigt at styre opladningen og på sigt integrere ladningen i balanceringen af elnettet. Dermed går forbrugeren glip af fremtidige økonomiske gevinster

Derfor er FDM mere positiv overfor, at elnetselskaberne og Energinet anerkender målerne i ladebokse som selvstændige målepunkter. Dvs. at forbrugerne i stedet for have en måler i husstanden og dermed en elleverandør, i så fald ville kunne have en anden særskilt elleverandør på ladeboksen til elbilen. Denne løsning har flere fordele. Bl.a. vil forbrugeren ikke betale afgiften up-front, og vil dermed ikke være afhængig af afgiftsrefusion (dermed momsproblematikken) og bundling. Dernæst vil man skabe yderligere konkurrence på ladeboksen, hvor ladeoperatør/elleverandør kan give en billigere abonnementspris grundet bortfald af afgiftsrefusion, og her kan man give elbilsejere målrettede produkter, fx billigere strøm om natten. Derudover kan elnetselskaberne i fremtiden pålægge ladeboks-målerne målrettede nettariffer fremfor alle el-kunder skal underlægges samme nettariffer, altså højere fleksibilitet desto mere fleksible nettariffer. Det vil tilskynde til, at man-

Firskovvej 32
Postboks 500
2800 Kgs. Lyngby

Tlf. +45 70 13 30 40

CVR nr. 10 37 67 18

fdm@fdm.dk
www.fdm.dk

ge forbrugere ladere på de rigtige tidspunkter i forhold til pris, men også elnettets belastning.

De fleste husstande har kun én elmåler, men hvis den suppleres af flere målinger, opnår både samfundet og forbrugerne ganske store muligheder og fordele.

- 1) Udbygning af elnettet kan gøres mere intelligent og dermed billigere.
- 2) Den nuværende afgiftsrefusionsmodel til ladebokse kan forenkles betydeligt
- 3) Solceller ejere med elbil får fair afgifts-udligning

FDM anerkender dog, at ovenstående model kan have uhensigtsmæssigheder, og anbefaler derfor, at der nedsættes en arbejdsgruppe som har til formål at se på, hvordan vi løser problemet en gang for alle i stedet for yderligere lappeløsninger. Arbejdsgruppen bør bestå af repræsentanter fra netselskaber, ladeoperatør, Energinet og forbrugerne, samt konkurrence- og skattemyndighederne som sammen kan finde en løsning på et afgiftssystem som er fremtidssikret, men som også formår at udnytte elbilernes potentielle.

Anbefaling 2: Muligheden for refusionen af moms på elafgiften lige-stilles for alle ydelser af refusion af elafgift

Det er i dag jf. momslovgivningen ikke muligt at gennemføre anbefaling nr. 2, da EU-lovgivning står i vejen. FDM's ovenstående alternative anbefaling om anerkendelse af målere i ladestandere som selvstændige ladepunkter kan dog afhjælpe problemet, da afgiften ikke betales up front, dermed undgår man momstilbagebetalingen. Lovgivning kan også skrues sammen på en måde, hvor afgiftsrefusion afskaffes og erstattes med tilskud til forbrugeren. Men det vil være endnu en lappeløsning i FDM's optik.

Anbefaling 3: Forbedret mulighed for at sammenligne priser på hjemmeopladningsaftaler

Der er ingen tvivl om, at markedet for opladning af elbiler er svært at gennemskue for forbrugerne og meget anderledes end det forbrugerne kommer fra, nemlig tankning af benzin- og diesel. FDM er helt enige i valg af ladeløsning til elbil har lavere opmærksomhed og prioritet end købet af selve bilen. Ladeløsningen bliver typisk relevant for forbrugerne langt inde i processen, ofte når man har købt eller besluttet sig for en elbil. Derfor er det nødvendigt at give forbrugerne tilstrækkelig information til at foretage indkøb på et oplyst grundlag ved at effektivisere søgeprocessen. FDM ser to store udfordringer; Dels søgeomkostninger, som er samlebetegnelsen for forbrugerens søgeadfærd på markedet, og dels skifteomkostningerne, dvs. omkostninger der er forbundet med at skifte til en ny leverandør. Begge dele kan være omkostningsfulde for forbrugeren og er derfor blandt de største udfordringer som FDM ser på markedet for opladning af elbiler.

FDM støtter derfor anbefalingen. FDM har derfor også udviklet egen ladeberegner til rådighed for offentligheden, som KFST også bruger i analysen. Produkterne på markedet er virkelige svære at forstå og sammenligne. Forbrugerne foretager derfor typiske køb på baggrund af andre faktorer end

Firskovvej 32
Postboks 500
2800 Kgs. Lyngby

Tlf. +45 70 13 30 40

CVR nr. 10 37 67 18

fdm@fdm.dk
www.fdm.dk

prisen, navnlig om produktet er nem at forstå, om det indeholder hjemme- og udeopladning, og om ladeoperatøren har tilstrækkeligt netværk. Derfor er det helt essentielt med forbedret muligheder for at sammenligne priser på hjemmeopladningsaftaler. FDM's lade beregner er i branchen kendt for at være præcis, pålidelig og gennemsigtig.

Derudover har vi fra FDM's side arbejdet hårdt for, at branchen finder en løsning internet om standardiserede måder at præsentere udgifter på, som vi fx kender fra kapitalmarkedets ÅOP eller mobilabonnement/elafgifter "mindstepris i 6 mdr.". Disse tiltag vil gøre valg af ladeløsning markant nemmere. Her er det ligeledes en opgave for brancheorganisationer som politikerne at pålægge ladeoperatørerne mere gennemsigtighed.

Anbefaling 4: Bedre mulighed for at beholde sin ladeboks, når der skiftes udbydere af serviceaftaler

Det er helt essentielt for konkurrencen på lademarkedet, at skifteomkostningerne nedbringes. I dag er det således, at forbrugeren føler, at de kun har en chance til at vælge den rigtige udbyder. Hvis de vil skifte efter bindingsperiode, medfører det øgede udgifter i forbindelse med søge- og skifteomkostninger. Indenfor andre brancher som f.eks. mobilabonnement m.m., har branchen arbejdet målrettet for hurtigere skift, hvilket også påvirker konkurrencen. KFST har helt ret i, at refusion af elafgift er med til at besværliggøre et skift, grundet ny operatør ikke vil overtage en boks med forpligtelserne. Men derudover har branchen heller ikke arbejdet for nemmere skift. Derfor har FDM anbefalet branchen til at have en liste over godkendte ladebokse, som andre udbydere kan overtage. Også her bør brancheorganisationerne nedsætte en arbejdsgruppe som skal se på en løsning. I praksis bruges ladeoperatørerne langt hen ad vejen få samme ladeboksmodeller, og "positivliste" med godkendte ladebokse baseret på objektive kriterier kan formentlig være en hjælp. Men igen er reglerne omkring refusion af elafgiften et problem, og ved at fjerne den, kan man overkomme problemet.

Anbefaling 5: Forbud mod bundtling af ydelser på hjemme- og udeopladning

Udrulningen af elbiler er stadig i sine første faser og det præger naturligt også lademarkedet, der grundlæggende må betegnes som et umodent marked. Et sådant marked kan også typisk kendes på, at der ikke er etableret en optimal konkurrence. FDM kan dog konstatere, at siden Konkurrencerådet ytrede ønsket om nærværende analyse, er der sket ret meget i markedet. Det er kommet mange nye markedsaktører og mange forskellige forretningsmodeller. Men markedet er også kendetegnet med stor kompleksitet og denne får mange forbrugere til at vælge ladeløsninger der ikke i alle tilfælde er optimale set ud fra et stringent økonomisk synspunkt. Det er erfaringen fra FDM's rådgivning, at mange forbruger helt bevidst, vælger ladeløsninger, hvor der ikke er prisen, men trygheden og produktsammensætning der er i centrum. Det sker formentlig også fordi forbrugeren, der går fra en benzin- eller dieselbil, i alle tilfælde oplever lavere omkostninger til drivmiddel end de har været vant til. Her er det vigtigt at påpege, at ladeoperatør som har

Firskovvej 32
Postboks 500
2800 Kgs. Lyngby

Tlf. +45 70 13 30 40

CVR nr. 10 37 67 18

fdm@fdm.dk
www.fdm.dk

bundet ydelser på hjemme- og udeopladning sammen har gjort det nemmere og mere trygt for forbrugerne at træffe et valg og at vælge en elbil. Trods de mange oplagte uhensigtsmæssigheder der kan være forbundet med produkterne der bundler hjemme- og udeladning i en i enhedspris, er det ikke FDM's vurdering, at der er opstået en situation i markedet, hvor den dominerende markedsposition udnyttes til at sikre høje priser på hverken det bundlede produkt eller ad hoc opladning. Prisen på sidstnævnte er i dag faktisk konkurrencedygtig. Derfor mener FDM, at det er tidligt at tale om et decideret forbud på et marked som er i hastig udvikling. Et decideret forbud kan være et meget vidtgående instrument og vil ikke nødvendigvis være en fordel for forbrugerne her og nu.

FDM ser hellere, at konkurrencemyndighederne har øget fokus på markedet. Der er tale om et relativt nyt marked, som er i hastig udvikling, og vi skal derfor opfordre til, at der med korte mellemrum kommer opfølgende analyser af markedet. Derudover bør konkurrencemyndighederne i samarbejde med fx skattemyndighederne tage fat i det egentlige problem, nemlig refusion af elafgift, skifteomkostninger og ikke mindst standardiseret præsentationer af en samlet, månedlig omkostning, som vi fx kender fra mobilabonnementet eller el-aftaler med angivelser af mindste pris i 6 mdr. Derudover er det ingen hemmelighed, at mange af ladeoperatørerne som har offentlig tilgængelige lynlader netværk ikke åbner attraktive lynladeretværk op for fx roamingplatforme. Her er det FDM's anbefaling – på lig fod med Europa Parlamentet – at ladeoperatørerne ikke diskriminerer og behandler roamingplatforme og ladetjenester lige. FDM har stor tiltro til krav om kreditkortbetaling, samt åbning af lynladeretværk også vil bidrage til konkurrencen.

FDM er overbevist om, at hvis refusion af elafgiften ikke betales up front, vil ladeoperatørerne dermed gøre sig fri af servicering af og ansvaret for ladebokse. På den måde kan man gøre det nemmere at skifte udbydere, da udbydere ikke længere vil være forpligtet til at have ansvar for boksene, men i stedet kan blot aflæse det. Her er det vigtigt at påpege, at standardiseret informationer og bedre sammenligningsmuligheder, vil forbedre forbrugernes beslutningsgrundlag væsentligt og gøre det nemmere hurtig kan komme ud af en uhensigtsmæssig aftale. Med udbredelsen af flere ladestander og tilkom af nye operatører, er FDM overbevist om, at mange forbrugere vil dermed være mindre bekymret for opladningsmulighederne og dermed have flere frihedsgrader bedre i stand til at vælge en operatør.

Opsummerende mener FDM, at der er mange andre instrumenter at tage i brug inden evt. forbud mod bundtling af ydelserne, som på nuværende tidspunkt kan være uhensigtsmæssigt.

Anbefaling 6: Der bør være pligt til løbende at stille opdateret information om ladestanderes placering, pris, tilgængelighed og driftsstatus til rådighed

Markedet for benzin og diesel er kendetegnet ved, at forbrugerne tydelig kan se prisen på varen og let kan sammenligne. Markedet for opladning meget anderledes, her kan det være vanskeligt direkte at sammenligne priser og ydelser. Dette forventes dog forbedret i kraft af AFI-loven og nu med AFIR,

Firskovvej 32
Postboks 500
2800 Kgs. Lyngby

Tlf. +45 70 13 30 40

CVR nr. 10 37 67 18

fdm@fdm.dk
www.fdm.dk

hvor hurtig- og lynladere nu underlagt krav om prisoplysning på selve ladestanderen. Dog er FDM uforstående overfor, at mange af de eksisterende ladepunkter først skal leve op til kriterierne om mange år. Derudover savner FDM sanktioner til de ladeoperatører som ikke lever op til forpligtelserne. Derfor støtter FDM anbefalingen og ønsker sanktionsmuligheder ved manglende oplysninger.

Anbefaling 7: Det skal altid være muligt at betale med betalingskort på offentligt tilgængelige ladestandere

Anbefalingen om at det altid skal være muligt at betale med betalingskort op offentlig tilgængelige ladestandere finder FDM sympatisk. Men FDM kan alligevel ikke støtte anbefalingen, da den risikerer at gøre det dyrere og dermed sværere for nye eller små aktører at etablere sig på markedet. Ladestandere med en effekt under 50 kW er generelt ikke forsynet med display, så der er ikke mulighed for at vise prisen for opladning på standen. Dette sker via apps og hjemmeside, som derfor også er det naturlige sted at betale. Man kunne evt. arbejde med, at betaling med kort ikke skal være besværligt i appen. Et krav om mulighed for at betale med betalingskort på alle ladestandere vil i øvrigt gå videre end AFIR der kun kræver mulighed for kortbetaling på ladestandere med en effekt over 50 kW.

Anbefaling 8: Der bør være ladestandere fra mindst to udbydere i hvert lokalområde

FDM bakker op om anbefalingen, der pålægger kommunerne at sikre velfungerende konkurrence via udbud. Det er desværre udbredt, at nogle kommuner tildeler hele kommunen til en operatør, og dermed er med til at skabe geografiske monopoler. Det er også værd at bemærke, at især attraktive kommuner ser udbud som indtægtskilde, hvorfor hensynet til forbrugeren og konkurrencen ikke altid er til stede.

Anbefaling 9: Mindst to ladeoperatører skal fremover tilbydes mulighed for at opsætte ladestandere på hver rasteplass langs motorvejene

FDM har sammen med flere brancheorganisationer kritiseret Vejdirektoratet for at skabe monopollignende tilstande langs motorvejene gennem udbud. Vejdirektoratet har på den ene side pålagt operatørerne begrænsninger på deres rabatter til abonnenter for at skabe mere konkurrence, men på den anden side valgt at tildele rasteplasserne til en enkelt operatør og dermed mindske konkurrence. Dette bør Vejdirektoratet tage til genovervejelse i fremtidige udbud.

FDM har også kritiseret myndighederne for at tænke for meget på egne indtægter og ikke forbrugernes økonomi, da bl.a. Vejdirektoratet har haft fokus på højest **mulige** indtægt i forbindelse med udbuddet, fremfor krav til forbrugerprisen Dette skævrider markedet, da en dominerende aktør kan be-

Firskovvej 32
Postboks 500
2800 Kgs. Lyngby

Tlf. +45 70 13 30 40

CVR nr. 10 37 67 18

fdm@fdm.dk
www.fdm.dk

tale højere pris end mindre aktør, og dermed udbygge sin position. FDM er helt enig i, at der opstår et modsatrettet hensyn, hvis staten ønsker at sælge adgang til arealet til højest mulige pris og samtidig holde de efterfølgende opladningspriser så lave som muligt.

FDM stiller sig gerne til rådighed for yderligere oplysninger og uddybninger af ovenstående.

Sluttelig vil FDM endnu gang rose Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen for en grundig analyse, og takker for et solidt grundlag for fremtidige diskussioner af konkurrencen på markedet for opladning af elbiler.

Med venlig hilsen

Fejl! Bogmærke er ikke defineret. Ilyas Dogru
Chefkonsulent og Forbrugerøkonom

Firskovvej 32
Postboks 500
2800 Kgs. Lyngby

Tlf. +45 70 13 30 40

CVR nr. 10 37 67 18

fdm@fdm.dk
www.fdm.dk